

Neįprastai mažos pasiūlytos kainos ar sąnaudų nustatymas ir pagrindimas

GAIRĖS

Vartojami trumpiniai

KSPĮ (Komunalinio sektoriaus pirkimų įstatymas) – Lietuvos Respublikos pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, įstatymas.

Pirkimo sutartis – viešojo pirkimo–pardavimo sutartis ir pirkimo–pardavimo sutartis.

Pirkimo vykdytojas – perkančioji organizacija arba perkantysis subjektas.

VPĮ – Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas.

1 Neįprastai maža pasiūlyta kaina ar sąnaudos. Kodėl tai aktualu atliekant pirkimą?

VPĮ ir KSPĮ reikalauja, kad prekėms, paslaugoms ar darbams įsigyti skirtos lėšos būtų naudojamos racionaliai ir numato kriterijus, kuriais vadovaujantis turi būti išrenkamas ekonomiškai naudingiausias pasiūlymas.

Iš pirmo žvilgsnio gali atrodyti, kad ekonomiškai naudingiausių pasiūlymą pateikia žemiausią kainą ar sąnaudas pasiūlęs tiekėjas. Visgi tais atvejais, kai tiekėjas siūlo gerokai žemesnę kainą ar sąnaudas nei būtų galima tikėtis atsižvelgiant į rinkoje vyraujančias, didėja rizika, kad tiekėjas sutartį vykdys netinkamai ar neįvykdys visai. Pvz., tiekėjas galėjo tinkamai neįvertinti visos pirkimo dokumentuose nurodytos pirkimo objekto apimties ir pasiūlyti kainą ar sąnaudas tik dėl dalies pirkimo objekto, arba tiekėjas preziumavo, kad sutarties vykdymo metu galės susiderėti su pirkimo vykdytoju dėl didesnių teikiamų prekių įkainių ar aukštesnių atlyginimų sutartį vykdančiams asmenims, arba neįvertino visų su sutarties vykdymo susijusių rizikų, arba tiesiog nevykdo teisės aktuose nustatytų reikalavimų (pvz., dalį atlyginimo sutartį vykdančiams asmenims moka neoficialiai).

Neįprastai mažos kainos ar sąnaudų institutas suteikia galimybę pirkimo vykdytojui įsitikinti, kad tiekėjo pateiktas pasiūlymas yra pagrįstas ir jis sugebės įvykdyti sutartį už pasiūlytą kainą ar pasiūlytomis sąnaudomis.

Pirkimo vykdytojas kreipiasi į tiekėją, prašydamas pateikti rašytinį pagrindimą dėl pasiūlyme nurodytos prekių, paslaugų, darbų ar jų sudedamųjų dalių kainos ar sąnaudų.

SVARBU!

Pagal šiuo metu galiojančias VPĮ ir KSPĮ nuostatas, pirkimo vykdytojas privalo prašyti pagrįsti neįprastai mažą kainą ar sąnaudas vykdydamas tarptautinės vertės ir supaprastintus (išskyrus mažos vertės) pirkimus.

2 Neįprastai mažos kainos ar sąnaudų nustatymas

Pasiūlyme nurodyta prekių, paslaugų, darbų ar jų sudedamųjų dalių kaina arba sąnaudos visais atvejais turi būti laikomos neįprastai mažomis, jeigu jos yra **30 ir daugiau procentų** mažesnės už visų tiekėjų, kurių pasiūlymai neatmesti dėl kitų priežasčių ir kurių pasiūlyta kaina neviršija pirkimui skirtų lėšų, nustatytų ir užfiksuotų pirkimo vykdytojo rengiamuose dokumentuose prieš pradėdant pirkimo procedūrą, pasiūlytų kainų ar sąnaudų aritmetinį vidurkį.

Pvz., gauti 3 pasiūlymai. Pirkimui suplanuota lėšų suma – 10 000 Eur. Tiekėjo Nr. 1 siūloma kaina – 10 000 Eur, tiekėjo Nr.2 – 9 000 Eur, o tiekėjo Nr. 3 – 5 000 Eur. Tiekėjų pasiūlytų kainų aritmetinis vidurkis yra 8 000 Eur, taigi tiekėjo Nr. 3 siūloma kaina laikytina neįprastai maža (ji yra 37,5 proc. mažesnė už apskaičiuotą pasiūlytų kainų aritmetinį vidurkį).

SVARBU!

Privalomą neįprastai mažos kainos ar sąnaudų taisyklę, t. y. kas visais atvejais laikytina neįprastai maža kaina ar sąnaudomis, nustato VPĮ 57 str. 1 d. ir KSPĮ 66 str. 1 d. Ši taisyklė neprivaloma vykdančiam mažos vertės pirkimui, tačiau pirkimo vykdytojas gali ja pasinaudoti savo nuožiūra.

VPĮ ir KSPĮ numato, kad reikalaujama neįprastai mažos kainos ar sąnaudų pagrindimo, jeigu pirkimo vykdytojui jos atrodo neįprastai mažos, taigi pirkimo vykdytojas gali laikyti kainą ar sąnaudas neįprastai mažomis ir kitais atvejais, nei numatyta privalomoje taisyklėje.

VPĮ ir KSPĮ nenumato prievolės pirkimo dokumentuose apsiraišyti kitus atvejus, kuriais bus laikoma, kad kaina ar sąnaudos yra neįprastai mažos, tačiau, siekiant pirkimo dokumentų aiškumo, įsitraukti tokias nuostatas būtų rekomenduotina.

Apibrėžiant kitus atvejus, kai kaina ar sąnaudos laikytinos neįprastai mažomis, rekomenduojama:

- neįprastai mažą kainą skaičiuoti nuo pirkimui suplanuotų **lėšų**, nustatytų ir užfiksuotų pirkimo vykdytojo rengiamuose dokumentuose prieš pradėdant pirkimo procedūrą, apibrėžiant procentinį skirtumo dydį. Šią taisyklę rekomenduotina nustatyti tuomet, kai atliekamas mažos vertės pirkimas ir netaikoma VPĮ 57 str. 1 d. ar KSPĮ 66 str. 1 d. nustatyta privalomoji taisyklė;
- įvertinti galimybę neįprastai mažą kainą skaičiuoti nuo didmeninės ar mažmeninės rinkos kainos pagal Lietuvos statistikos departamento skelbiamas kainas, statinių statybos skaičiuojamąsias kainas ir panašiai (pvz. pirkdamas kompiuterį, pirkimo vykdytojas gali nustatyti neįprastai mažą kainą ar sąnaudas įvertinęs mažmeninę tokių prekių kainą (jei įprastai jų dideliais kiekiais neperka), tuo tarpu įsigydamas paslaugas, kurių galutinių gavėjų bus daug (pvz., maitinimas) turėtų vertinti didmeninę paslaugos kainą);
- atsižvelgti į pirkime dalyvaujančių tiekėjų skaičių, pvz.:
 - jei pirkime dalyvauja nedaug tiekėjų (pvz., 1–5), neįprastai maža kaina galėtų būti skaičiuojama nuo pirkimui suplanuotų lėšų, nustatytų ir užfiksuotų pirkimo vykdytojo rengiamuose dokumentuose prieš pradėdant pirkimo procedūrą (pvz., pirkimų suvestinėje);
 - jei pirkime dalyvauja didesnis tiekėjų skaičius (pvz., daugiau nei 5), neįprastai maža kaina ar sąnaudos galėtų būti skaičiuojamos atsižvelgiant į visų tiekėjų, kurių pasiūlymai neatmesti dėl kitų priežasčių ir kurių pasiūlyta kaina neviršija pirkimui skirtų lėšų, nustatytų ir užfiksuotų pirkimo vykdytojo rengiamuose dokumentuose prieš pradėdant pirkimo procedūrą, pasiūlymuose nurodytų kainų ar sąnaudų aritmetinį vidurkį, tačiau į jį neįtraukiamos mažiausios ir didžiausios pasiūlytos kainos ar sąnaudos. Šią taisyklę taikyti nerekomenduotina tarptautinės vertės ir supaprastintų pirkimų atvejais, kai jau taikoma privalomoji taisyklė dėl neįprastai mažos kainos nustatymo.

Neįprastai mažos kainos ar sąnaudų nustatymo praktika kai kuriose Europos Sąjungos valstybėse narėse¹

SLOVAKIJOS nacionalinė teisė numato, kad tais atvejais, kai pirkime dalyvauja 3 ir daugiau tiekėjų, neįprastai maža kaina ar sąnaudomis laikoma:

- kaina arba sąnaudos, kurios yra 15 ar daugiau procentų mažesnės nei visų tiekėjų pasiūlymuose nurodytų kainų ar sąnaudų aritmetinis vidurkis (skaičiuojant vidurkį, mažiausia kaina ar sąnaudos nėra įtraukiamos);
- kaina arba sąnaudos, kurios yra 10 procentų mažesnės nei antra mažiausia pasiūlyta kaina ar sąnaudos.

LENKIJOS nacionalinė teisė numato, kad pirkimo vykdytojas reikalauja tiekėjo pagrįsti pasiūlyme nurodytą prekių, paslaugų ar darbų kainą ar sąnaudas, jeigu jos atrodo neįprastai mažos.

Pagrindimo prašyti privaloma, kai kaina yra 30 ar daugiau procentų mažesnė nei numatoma pirkimo sutarties vertė (su PVM) arba visų konkurse dalyvaujančių tiekėjų pasiūlytų kainų aritmetinis vidurkis. Ši pareiga netaikoma, kai minėtas nuokrypis yra nulemtas akivaizdžių aplinkybių, nereikalaujančių paaiškinimo.

Pagrindimo gali būti prašoma, kai kaina yra 30 ar daugiau procentų mažesnė nei pirkimo sutarties vertė (su PVM), pakoreguota atsižvelgiant į aplinkybes, susiklosčiusias po pirkimo procedūrų pradžios, ypačiai – į kainų pokytį rinkoje.

 <p>LATVIJOS nacionalinė teisė numato tik bendrą taisyklę, kad pirkimo vykdytojas reikalauja tiekėjo pagrįsti pasiūlyme nurodytą prekių, paslaugų ar darbų kainą ar sąnaudas, jeigu jos atrodo neįprastai mažos. Taisyklės dėl to, kas laikytina neįprastai maža kaina, nenustatomos.</p>	 <p>VENGRIJOS nacionalinė teisė numato bendrą taisyklę, kad pirkimo vykdytojas reikalauja tiekėjo pagrįsti pasiūlyme nurodytą prekių, paslaugų ar darbų kainą ar sąnaudas, jeigu jos atrodo neįprastai mažos. Taisyklės dėl to, kas laikytina neįprastai maža kaina, nenustatomos.</p> <p>Visgi įtvirtinama galimybė prašyti informacijos iš kitų pirkimo dalyvių dėl specifinių pirkimo elementų, kai tai reikalinga siekiant priimti sprendimą dėl siūlomos kainos ar sąnaudų pagrįstumo.</p>
---	---

¹ Pateikiami nacionalinių teisės aktų, perkeliančių Direktyvos 2014/24/ES ir Direktyvos 2014/25/ES nuostatas, reikalavimai.

3 Neįprastai mažos kainos ar sąnaudų pagrindimas

Gavęs tiekėjų pasiūlymus, pirkimo vykdytojas iš pradžių tikrina pasiūlymo atitiktį pirkimo dokumentuose keliamiems reikalavimams, o tik po to vertina ir lygina neatmestų pasiūlymų, kurių kaina neviršija pirkimui suplanuotų lėšų, nustatytų ir užfiksuotų pirkimo vykdytojo rengiamuose dokumentuose prieš pradėdant pirkimo procedūrą, kainas ar sąnaudas.

Jei nustatoma, kad pasiūlyme nurodyta kaina ar sąnaudos yra neįprastai mažos, pirkimo vykdytojas raštu kreipiasi į tiekėją su prašymu pagrįsti neįprastai mažą kainą arba sąnaudas.

Prašymas pagrįsti neįprastai mažą kainą ar sąnaudas turi būti išsiunčiamas ne tik potencialiam laimėtojui, o ir visiems kitiems tiekėjams, kurių pasiūlymai neatmesti dėl kitų priežasčių ir kurių pasiūlyta kaina neviršija pirkimui suplanuotų lėšų, nustatytų ir užfiksuotų pirkimo vykdytojo rengiamuose dokumentuose prieš pradėdant pirkimo procedūrą (jeigu jų pasiūlytos kainos ar sąnaudos atitinka neįprastai mažos kainos ar sąnaudų apibrėžimą).

SVARBU!

Pirkimo vykdytojas, nustatęs, kad tiekėjo pasiūlyme nurodyta kaina ar sąnaudos yra neįprastai mažos, negali iš karto (nesikreipdamas į tiekėją pagrindimo) atmesti tokio pasiūlymo.

3.1 Prašymas pagrįsti neįprastai mažą kainą ar sąnaudas

Pirkimo vykdytojas prašyme dėl neįprastai mažos kainos ar sąnaudų pagrindimo turi tiksliai ir aiškiai nurodyti, kaip ir kokius konkrečius pasiūlymo aspektus, kainos sudedamąsias dalis ir (arba) kitus skaičiavimus, aprašymus tiekėjas turi pateikti, siekdamas pagrįsti pasiūlyme nurodytą neįprastai mažą kainą ar sąnaudas.

Pirkimo vykdytojas turi teisę prašyti, o tiekėjas – pateikti kuo išsamesnius kainos ar sąnaudų pagrindimo dokumentus / duomenis. Atsakydamas į pirkimo vykdytojo prašymą pateikti neįprastai mažos kainos ar sąnaudų pagrindimo dokumentus ar duomenis, tiekėjas privalo atsakyti ne mažesne apimtimi, nei nurodyta šiame prašyme, taip pat turi teisę pateikti platesnius paaiškinimus, aplinkybes ir dokumentus.

SVARBU!

Formalus ir nekonkretus pirkimo vykdytojo prašymas pagrįsti neįprastai mažą kainą ar sąnaudas yra netinkamas, kadangi nesuteikia tiekėjui galimybės pateikti išsamų ir pagrįstą neįprastai mažos pasiūlytos kainos ar sąnaudų pagrindimą.

Pirkimo vykdytojas gali nurodyti, kad tiekėjui leidžiama individualiai pasirinkti kainos ar sąnaudų pagrindimo būdus ir metodus.

SVARBU!

Tiekėjas, teikdamas neįprastai mažos kainos ar sąnaudų pagrindimą, turi pateikti išsamius paaiškinimus. Deklaratyvaus pobūdžio paaiškinimai negali būti laikomi tinkamu neįprastai mažos kainos ar sąnaudų pagrindimu.

Jei tiekėjas mato, jog pirkimo vykdytojas prašo pagrįsti siūlomą kainą ar sąnaudas netinkamu būdu (pvz., prašoma pateikti informaciją apie siūlomų prekių originalumą, kai siūlomą kainą ar sąnaudas lemia tiekėjo gaunama valstybės pagalba), jis turėtų apie tai informuoti pirkimo vykdytoją.

Prašyme pagrįsti neįprastai mažą kainą ar sąnaudas pirkimo vykdytojas prašo tiekėjo pateikti, jo manymu, reikalingas pasiūlymo detales, įskaitant kainos ar sąnaudų sudedamąsias dalis ir skaičiavimus, pagrindžiančius pasiūlymo ekonomiškumą ir jo mažą kainą arba sąnaudas. Tai gali būti:

- ekonomiško gamybos proceso, teikiamų paslaugų ar statybos metodo aprašymas;
- pasirinktų ekonomiškų techninių sprendimų aprašymas;
- išskirtinai palankias sąlygas tiekti prekes, teikti paslaugas ar atlikti darbus patvirtinantys dokumentai (pvz., susitarimai su tiekėjais);
- siūlomų prekių, paslaugų ar darbų originalumą patvirtinantys dokumentai (pvz., technologijos patentas);
- dokumentai, patvirtinantys, kad tiekėjui valstybės pagalba buvo suteikta teisėtai;
- darbo jėgos pasitelkimo ir jos panaudojimo organizavimo sąlygų, leidžiančių sumažinti pasiūlymo kainą, aprašymas (pvz., duomenys apie planuojamą pasitelkti darbo jėgą);
- subrangovų ar paslaugų subteikėjų pasitelkimo sąlygų, leidžiančių sumažinti pasiūlymo kainą, aprašymas;
- naudojimosi technine įranga (turima ar galima pasitelkti) sąlygų aprašymas;
- nurodytų taikyti nuolaidų apskaičiavimo detalizavimas ir pagrindimas, ypač kai nuolaida suteikiama trečiojo asmens (subrangovo ar subteikėjo) atliekamosiose dalyse;
- kainos išskaidymas, kuriame išsamiai matytųsi sudedamosios kainos dalys (jeigu pasiūlyme yra nurodyta tik bendra kaina jos nedetalizuojant), ir išskaidytos kainos pagrindimas;
- analogiškos jau įvykdytos ar vykdomos pirkimo sutartys;
- dokumentai, apibūdinantys tiekėjo ūkinę - finansinę būklę;
- kiti dokumentai, pirkimo vykdytojo nuomone, galintys pagrįsti, kad pasiūlyta kaina ar sąnaudos nėra neįprastai mažos.

SVARBU!

Pateiktas kriterijų sąrašas yra **pavyzdinis**.

Pirkimo vykdytojas, kreipdamasis į tiekėją dėl neįprastai mažos kainos ar sąnaudų pagrindimo, gali prašyti, kad tiekėjas pateiktų ir kitus su pirkimo objektu susijusius dokumentus, kurie, pirkimo vykdytojo nuomone, gali pagrįsti pasiūlyme nurodytą neįprastai mažą pasiūlytą kainą ar sąnaudas.

3.2 Neįprastai mažos kainos ar sąnaudų pagrindimo terminas

VPĮ ir KSPĮ nenustato nei minimalaus, nei maksimalaus termino neįprastai mažos kainos ar sąnaudų pagrindimui pateikti. Pirkimo vykdytojo nurodomas terminas, per kurį tiekėjas turi pateikti neįprastai mažą kainą ar sąnaudas pagrindžiančius dokumentus, turi būti **protingas**.

SVARBU!

Pirkimo vykdytojas, nustatydamas neįprastai mažos kainos ar sąnaudų pagrindimo terminą, turi atsižvelgti į prašomo paaiškinimo sudėtingumą (kiek klausimų užduodama, kokių dokumentų prašoma, ar prašomi dokumentai, jei juos reikia gauti iš kompetentingos institucijos ar trečiųjų šalių, gali būti pateiktos per nurodytą terminą, ir panašiai) ir, jei yra tikslinga, nustatyti ilgesnius terminus. Atitinkamai, jeigu, pvz., prašomas paaiškinimas yra nesudėtingas, gali būti nustatomi ir trumpesni terminai.

4 Tiekėjo pateikto neįprastai mažos kainos ar sąnaudų pagrindimo vertinimas

Pirkimo vykdytojui tikrinant, ar pasiūlyta kaina ar sąnaudos nėra neįprastai mažos, rekomenduojama taip pat patikrinti, ar pasiūlyme nėra akivaizdžių skaičiavimo klaidų, o darbų pirkimo atveju rekomenduojama papildomai patikrinti, ar nėra praleistų ir į sąmatą neįtrauktų darbų².

Pirkimo vykdytojas gali paprašyti, jog tiekėjas pateiktų dokumentus ar informaciją, kad jis laikosi aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įpareigojimų, nustatytų Europos Sąjungos, nacionalinėje teisėje, kolektyvinėse sutartyse, VPĮ 5 priede bei KSPĮ 7 priede nurodytose tarptautinėse konvencijose.

SVARBU!

Aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įpareigojimų laikymasis dažniausiai lemia didesnę siūlomų prekių, paslaugų ar darbų kainą arba sąnaudas, todėl pirkimo vykdytojas, vertindamas neįprastai mažą kainą ar sąnaudas, turi į tai atsižvelgti.

Pirkimo vykdytojas negali reikalauti, kad tiekėjas į savo pasiūlytą kainą įtrauktų ir išlaidas, kurių faktiškai jis nepatirs. Tiekėjas, įsigijęs tam tikrų sutarčiai vykdyti reikalingų priemonių ir šių priemonių išlaidas įtraukęs į savo bendrą apskaitą, neturi būti verčiamas vėl jas įtraukti į konkrečiame pirkime siūlomą kainą. Šiuo atveju labai svarbu, jog tiekėjas pirkimo vykdytojui įrodytų ir tinkamai pagrįstų, kad sutarčiai vykdyti išlaidų nepatirs arba kad šios išlaidos bus padengiamos bendrosiomis tiekėjo išlaidomis. Analogiška taisyklė taikoma ir sąnaudų atveju.

PAVYZDYS (I)

Tiekėjas, kurio pagrindinė veikla yra medicinos įstaigų patalpų valymo paslaugų teikimas, dalyvauja medicinos įstaigos organizuojamame patalpų valymo paslaugų konkurse. Pirkimo vykdytojas negali reikalauti, kad tiekėjas į pasiūlymo kainą įtrauktų išlaidas specialioms dezinfekuojamosioms valymo priemonėms įsigyti, jei tiekėjas jau yra įsigijęs pakankamą pirkimo sutarčiai įvykdyti reikalingą šių valymo priemonių kiekį. Šiuo atveju tiekėjas, grįsdamas, kad sutarčiai vykdyti jam nereikės papildomai įsigyti dezinfekuojamųjų valymo priemonių, pirkimo vykdytojui turėtų pateikti visus tai pagrindžiančius dokumentus (sąskaitas, sutartis su dezinfekuojamųjų priemonių gamintojais ar platintojais ir panašiai).

PAVYZDYS (II)

Vykdomas maitinimo paslaugų pirkimas. Pirkimo vykdytojas, reikalaujantis iš tiekėjo pagrįsti pasiūlyme nurodytą neįprastai mažą kainą, pateikė išsamų virtuvės įrangos sąrašą, kuriame nurodyta, kokią virtuvės įrangą vykdydamas sutartį turi turėti tiekėjas, ir paprašė nurodyti į šį sąrašą įtrauktos virtuvės įrangos kainas. Tiekėjas turėjo beveik visą sąrašą nurodytą virtuvės įrangą – vietoj reikalaujamų dviejų nerūdijančiojo plieno stelažų jis turėjo vieną. Taigi šiuo atveju tiekėjas, jei laimės konkursą, turi nurodyti tik tos virtuvės įrangos, kurios jis neturi ir kurią turės įsigyti, kainą (t. y. nurodyti vieno nerūdijančiojo plieno stelažo kainą). Tiekėjas, grįsdamas neįprastai mažą pasiūlytą kainą, turi pateikti dokumentus, kad nurodytą įrangą jis jau turi (galima pateikti išsamų įrangos sąrašą, pakviesti pirkimo vykdytojo atstovus atvykti ir patiems įsitikinti, kad tiekėjas turi nurodytą virtuvės įrangą, ir pan.).

Kai paslauga yra sudėtinė, vertinant neįprastai mažos kainos ar sąnaudų pagrindimą, tiekėjui turi būti leista savo siūlomą kainą ar sąnaudas grįsti ir kita bendros paslaugos dalimi. Tokiu atveju yra sudėtinga pagal sudedamąsias paslaugos dalis atskirti tam tikras išlaidas, nes išlaidos yra bendros³.

Pirkimo vykdytojas turi įvertinti tai, kad tiekėjas pirkimo sutartimi gali siekti ne pinigines ar tiesiogines finansines naudas, o turėti tikslą didinti konkurencingumą ar savo žinomumą, kad jis siekia patekti į tam tikrą rinką, iš pirkimo sutarties vykdymo gali gauti netiesioginių pajamų⁴. Tokiu atveju, jei tiekėjas nurodo, jog sutarties vykdymas bus padengtas iš kitų užsakymų gaunamų pajamų, jis turi įrodyti, kad šie užsakymai egzistuoja (pvz., pateikti turimų sutarčių ar užsakovų sąrašą ir pan.), kad galės tinkamai įvykdyti sutartį, gaudamas iš pirkimo vykdytojo nedidelį atlygį arba iš viso jo negaudamas.

² 2010 m. Nr. 2A-194/2010

³ 2010 m. Nr. 3K-3-216/2010

⁴ 2010 m. Nr. 3K-3-216/2010

PAVYZDYS

Tiekėjas, siekdamas įsitvirtinti rinkoje ir užsitikrinti patikimo rinkos dalyvio vardą, gali siūlyti pirkimo vykdytojui mažesnę tam tikrų paslaugų kainą nei kiti konkurse dalyvaujantys tiekėjai. Siūlydamas mažesnę kainą, naujas rinkos veikėjas siekia laimėti pirkimo konkursą ir kaip savo klientą nurodyti vieną ar kitą valstybės instituciją. Manytina, kad kiti galimi klientai, matydami, jog tiekėjas teikia tam tikras paslaugas valstybės institucijai (pvz., ministerijai), labiau susidomės šio tiekėjo paslaugomis nei tiekėjo, kurio klientų sąrašas nėra valstybės institucijų.

Perkančioji organizacija turi teisę priimti tokį pagrindimą arba atmesti, prašydama, kad jis būtų pagrįstas finansiškai.

Neįprastai mažą kainą ar sąnaudas tiekėjas gali grįsti tiek savo, tiek pasitelkiamų subtiekių turimu įmonės statusu⁵.

PAVYZDYS

Pirkimo vykdytojas pareikalavo, kad tiekėjas pateiktų neįprastai mažos kainos pagrindimą, nurodydamas kainos sudedamąsias dalis. Tiekėjas įvykdė šį reikalavimą, nurodydamas, kad į bendrą pasiūlymo kainą įeina visos išlaidos ir pridėtinės vertės mokestis, o valymo paslaugos bus teikiamos pasitelkiant subtiekių, kuris turi neįgalųjų socialinės įmonės statusą. Šios įmonės darbuotojai priklauso tikslinei grupei, kuriai pagal valstybės numatytą rėmimo programą apskaičiuotas darbo užmokestis ir draudėjo privalomojo valstybinio socialinio draudimo įmokos kompensuojamos iki 70 procentų. Tokiu atveju turi būti pateikti dokumentai, kad pasitelktas subtiekių turi socialinės įmonės statusą.

Tiekėjui leidžiama neįprastai mažą kainą ar sąnaudas grįsti tokiais dokumentais ir (ar) skaičiavimais, kurie, jo vertinimu, yra tinkami:

PAVYZDYS (I)

Tiekėjas neįprastai mažą kainą ar sąnaudas grindžia, pateikdamas išsamius dokumentus, kad turi nuolatinį komercinius ryšius su įmonėmis, iš kurių nuomosis darbams atlikti reikalingą techniką.

PAVYZDYS (II)

Tiekėjas, grįsdamas neįprastai mažą kainą arba sąnaudas, pateikia išsamius paaiškinimus, kad paslaugas teikiančių darbuotojų atvykimas į paslaugų teikimo vietą papildomai nekainuos, nes paslaugas teikiantys darbuotojai gyvena tame pačiame mieste, kuriame įsikūręs pirkimo vykdytojas.

PAVYZDYS (III)

Vykdomas statybos darbų pirkimas, numatoma statyti naują pastatą. Sklype, kuriame numatyta naujo pastato statyba, yra daug medžių, krūmokšnių ir pan., todėl, prieš pradėdant statybos darbus, būtina sklypą atitinkamai parengti. Tiekėjas, paprašytas pagrįsti neįprastai mažą kainą, nurodė, kad jam priklausančioms patalpoms šildyti yra naudojamos malkos, taigi mediena, kuri bus gauta išvalius sklypą, bus panaudota kaip kuras tiekėjo turimoms patalpoms apšildyti. Todėl tiekėjas ne tik nepatirs išlaidų dėl sklypo paruošimo, bet dar gaus papildomos naudos.

PAVYZDYS (IV)

Vykdomas želdinimo paslaugų pirkimas. Tiekėjas pirkimo vykdytojui pateikė duomenis, kuo remiantis apskaičiuota jo pasiūlymo kaina, taip pat pateikė lokales sąmatas, kuriose išvardyti konkretūs darbai. Be to, tiekėjas pateikė sąrašą įmonių, iš kurių bus perkamos pirkimo sutarčiai vykdyti reikalingos prekės, ir konkrečiai nurodė, kurios prekės iš kurios įmonės bus perkamos. Šios įmonės atskirais raštais patvirtino nurodytų prekių kainas.

Jeigu pirkimo vykdytojui kyla neaiškumų dėl tiekėjo pateikto neįprastai mažos kainos arba sąnaudų pagrindimo, jis gali prašyti tiekėjo paaiškinti pateiktą pagrindimą. Pirkimo vykdytojas gali kreiptis į tiekėją dėl neįprastai mažos kainos ar sąnaudų pagrindimo patikslinimo tiek kartų, kiek, jo manymu, yra būtina. Pirkimo vykdytojas gali jau po pirmo tiekėjo pateikto neįprastai mažos kainos ar sąnaudų pagrindimo paaiškinimo nuspręsti, kad jo pakanka atitinkamam sprendimui, ar neįprastai maža kaina ar sąnaudos yra tinkamai pagrįstos, ir daugiau į tiekėją nesikreipti. Tiekėjas turi vykdyti pirkimo vykdytojo reikalavimus, pateikti visus prašomus paaiškinimus ar dokumentus⁶.

PAVYZDYS

Tiekėjas pateikia neįprastai mažos pasiūlytos kainos arba sąnaudų pagrįstumo dokumentus ir (ar) skaičiavimus, tačiau jie nėra iki galo aiškūs. Tokiu atveju pirkimo vykdytojas turi kreiptis į tiekėją ir prašyti patikslinti arba papildyti neaiškias pagrindimo dalis.

Jei konkretaus pirkimo sąlygose nėra įtvirtinta aiški tam tikra darbų ar paslaugų apimtis, priemonių kiekiai ar skaičiai, nėra objektyvaus pagrindo konstatuoti, kad tiekėjo siūloma kaina ar sąnaudos yra nepagrįstai mažos, juolab kad bet koku atveju jam būtų privalomas pirkimo dokumentuose ir sutartyje numatytų pareigų vykdymas⁷.

PAVYZDYS

Pirkimo dokumentuose nėra įtvirtintų konkrečių pasiūlymo kainos skaičiavimo sąlygų, taip pat nėra nustatytų tiksliai išsamiai aprašytų darbų atlikimo apimčių. Pirkimo dokumentuose nurodyta tik tiek, kad tiekėjas pasiūlymo kainą turi skaičiuoti taip, jog visi darbai ir su jais susijusios paslaugos, nurodytos pirkimo dokumentuose (techninėje užduotyje), būtų technologiškai įvykdomi be papildomų darbų bei medžiagų, taip pat tiekėjas turi įvertinti visas išlaidas, būtinas darbams atlikti. Į darbų kainą turi būti įskaityti visi mokesčiai ir visos tiekėjo išlaidos. Pasiūlyme nurodytą kainą tiekėjas skaičiavo vadovaudamasis pirkimo dokumentuose nurodytomis pasiūlymo kainos skaičiavimo sąlygomis.

Pirkimo vykdytojas privalo priimti ir, vadovaudamasis pirkimų principais, veikdamas sąžiningai ir objektyviai, išnagrinėti bei įvertinti **visus** tiekėjo pateiktus paaiškinimus, dokumentus ar duomenis ir dėl jų turi priimti atitinkamus sprendimus.

Įvertinęs tiekėjo pateiktą neįprastai mažos kainos ar sąnaudų pagrindimą, pirkimo vykdytojas priima vieną iš šių sprendimų:

- neįprastai maža kaina ar sąnaudos yra pagrįstos ir tiekėjui leidžiama toliau dalyvauti pirkimo procedūrose;
- neįprastai maža kaina ar sąnaudos nėra pagrįstos ir tiekėjo pasiūlymas yra atmetamas.

SVARBU!

Pasiūlymas privalo būti atmetamas, kai:

- tiekėjas nepateikia pasiūlyme nurodytos prekių, paslaugų ar darbų neįprastai mažos pasiūlytos kainos arba sąnaudų pagrįstumo įrodymų ar pateikia juos netinkamus;
- pasiūlymas neatitinka aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įpareigojimų, nustatytų Europos Sąjungos, nacionalinėje teisėje, kolektyvinėse sutartyse, VPĮ 5 priede bei KSPĮ 7 priede nurodytose tarptautinėse konvencijose.

Pirkimo vykdytojas privalo informuoti tiekėją, jei, išnagrinėjęs neįprastai mažai kainai ar sąnaudoms pagrįsti pateiktus dokumentus, nusprendžia, kad jie nepagrindžia siūlomos neįprastai mažos kainos ar sąnaudų. Pirkimo vykdytojas turi pateikti tokio savo sprendimo motyvus.

SVARBU!

Prevencinės priemonės, padedančios bent iš dalies apsisaugoti nuo situacijų, kai tiekėjo siūloma kaina ar sąnaudos yra neįprastai mažos: 1) informacija apie to paties tipo sutartis (paties pirkimo vykdytojo ar kitų pirkimo vykdytojų patirtis), 2) rinkos tyrimai aktualiame segmente, 3) kitos objektyvaus pobūdžio priemonės, pvz., ekspertų nuomonė.

⁶ 2013 m. Nr. 2A-2218/2013

⁷ 2010 m. Nr. 3S-3-425/2010